

Trumpova posla

AMERIČKE SANKCIJE IRANU ŠTETNE SU I ZA BH. PRIVREDU

Piše: **Jakub SALKIĆ**
jakub@stav.ba

Čelnici EU odlučili su u Sofiji da će Evropska komisija pokrenuti proces aktiviranja zakona koji zabranjuje evropskim kompanijama da provode sankcije SAD-a protiv Irana i odbacuju bilo kakve sudske presude u kojima se primjenjuju američke kazne

Evropska unija odlučila je suprotstaviti se Sjedinjenim Američkim Državama. Tačnije, Evropska unija stavila je vlastiti interes ispred slijedenja nebuloznih poteza američkog predsjednika Donalda Trumpa. Naime, čelnici EU odlučili su u Sofiji da će Evropska komisija pokrenuti proces aktiviranja zakona koji zabranjuje evropskim kompanijama da provode sankcije SAD-a protiv Irana i odbacuju bilo kakve sudske presude u kojima se primjenjuju američke kazne.

“Kao Evropska komisija imamo dužnost zaštititi evropske kompanije. Moramo djelovati i zato pokrećemo proces aktiviranja ‘statuta blokiranja’ iz 1996. godine”, rekao je predsjednik Komisije Jean-Claude Juncker.

“Također smo odlučili dopustiti Evropskoj investicijskoj banci da evropskim kompanijama olakša ulaganja u Iranu. Komisija će održati svoju saradnju s Iranom”,

Macron , Trump i Juncker

rekao je Juncker na konferenciji za medije nakon sastanka čelnika EU u Sofiji.

Tom odlukom EU namjerava održati u životu međunarodni sporazum o iranskom nuklearnom programu nakon što je predsjednik SAD-a Donald Trump odlučio povući SAD iz sporazuma i ponovo uvesti sankcije Iranu i firmama koje ondje posluju.

Otkad je nuklearni sporazum svjetskih sila i Teherana stupio na snagu 2016. godine, velike evropske firme požurile su sklopiti s Iranom poslovne dogovore vrijedne više milijardi eura, pa je sada u igri i više hiljada radnih mjesta.

EVROPSKE INVESTICIJE

Prije uvođenja kaznenih mjera Iranu 2012. godine, EU je bila najveći trgovinski partner ove zemlje. Iran je 2011. imao veliki trgovinski suficit s EU. Trgovina je pala 2012, ali se polahko počela oporavljati poslije nuklearnog sporazuma 2015. godine.

Izvoz zemalja EU u Iran 2017. godine iznosio je 10,8 milijardi eura, a uvoz iz Irana 10,1 milijardi. Vrijednost uvoza gotovo je udvostručena u odnosu na 2016. godinu.

Glavni trgovinski partneri Irana jesu Ujedinjeni Arapski Emirati i Kina, koji čine 23,6 posto, odnosno 22,3 posto ukupne trgovine te zemlje. Trgovina s EU čini 6 posto iranske ukupne trgovinske razmjene.

Od ukidanja sankcija Iranu sklopljeni su veliki poslovi između zemalja EU i Irana vrijedni više milijardi eura. Francuska energetska kompanija "Total" dogovorila je s Iranom pomoć u razvoju najvećeg gasnog polja Južni Pars, čija se vrijednost procjenjuje na pet milijardi dolara. Norveška firma "Saga Energy" potpisala je tri milijarde eura vrijedan sporazum o izgradnji solarnih elektrana. Multinacionalna korporacija "Airbus" sklopila je dogovor o prodaji stotinu aviona iranskoj aviokompaniji "Iran Air", a proizvođač aviona ATR dogovorio je prodaju dvadeset aviona toj zemlji. Njemački "Siemens" potpisao je ugovore o modernizaciji iranske željeznice i opremanju pedeset lokomotiva. Italijansko državno željezničko preduzeće FS potpisalo je sporazum vrijedan 1,4 milijarde dolara da napravi brzu prugu od Koma do Araka. Francuski proizvođač automobila "Renault" ugovorio je posao koji uključuje izgradnju inženjerskog centra i fabrike kako bi povećao svoje proizvodne kapacitete u Iranu na 350.000 vozila godišnje, prenosi *Euractiv*.

Dakle, Evropska unija, samo na primjeru velikih kompanija, ima dovoljno razloga da se drži sporazuma koji ima s Iranom, a čini se da je i Iranu stalo da se

Zarif s Federicom Mogherini, visokom predstavnicom EU za vanjsku i sigurnosnu politiku

drži sporazuma jer je iranski ministar vanjskih poslova Mohammad Javad Zarif nekoliko dana nakon obavijesti da SAD izlazi is nuklearnog sporazuma obišao sve ostale glavne partnere, Rusiju, Kinu i ključne članice Evropske unije, kako bi se uvjerio da su spremni držati se sporazuma bez obzira na Trumpovu odluku.

SLUČAJ "ATILLA"

No, nije problem evropskim kompanijama kada iza njih stoji Evropska komisija, problem je za kompanije iz zemalja koje nisu članice EU, niti imaju dovoljno moći da se odupru SAD-u. Kineskim ili ruskim firmama sigurno neće biti problem poslovanje s Iranom, dok bi bosanskohercegovačkim kompanijama poslovanje s Iranom potencijalno moglo biti problem. Naime, ako kompanija iz Bosne i Hercegovine posluje s Iranom, mogli bi biti ugroženi njeni poslovi u SAD-u, ako ih ima.

Prije stupanja na snagu sporazuma između Irana i svjetskih sila o nuklearnom programu, dok su sankcije bile na snazi, u SAD-u su nekoliko britanskih i jedna francuska banka kažnjene zbog transakcija s Iranom i kršenja sankcija. EU sada želi izbjeći taj scenarij. Još bizarniji slučaj jeste onaj s bivšim zamjenikom izvršnog direktora turske Halk banke Mehmetom Hakanom Atillom. On je prošle godine priveden na aerodromu u New Yorku prilikom ulaska u SAD zbog kršenja američkih sankcija prema Iranu. Atilla je prije nekoliko dana osuđen na 32 mjeseca zatvora. Mnogi smatraju da je riječ o politički motiviranom suđenju, zasnovanom na nelegalnim dokazima i pod patronatom FETÖ-a. No, to ipak pokazuje da postoji mogućnost da SAD kazni neposlušne.

Međutim, zanimljivo je to da sankcije i nisu baš pogađale naše kompanije. Do uvođenja sankcija Iranu Bosna i

Hercegovina imala je suficit u trgovini s ovom zemljom, ponajprije zahvaljujući "Global Ispat Koksnoj Industriji" Lukavac (GIKIL), koja je u Iran izvozila koks u vrijednosti 45 miliona maraka godišnje. Svi ostali proizvodi izvezeni u Iran imali su vrijednost oko milion maraka, dok je ukupan uvoz iz Irana iznosio samo oko 370.000 maraka. U godini kada su uvedene sankcije, 2012, izvoz je koksa prepolovljen, pao je na 28 miliona maraka, dok uvoza iz Irana uopće nije bilo. Isti nivo izvoza zadržan je 2013. godine, dok je uvoz iz Irana porastao na 737.000 maraka. Već 2014. više nije bilo izvoza koksa, pa je ukupan izvoz u Iran iznosio oko tri miliona maraka, dok je uvoz dosegnuo milion maraka. Prema ovim podacima, GIKIL je, bez obzira na sankcije, izvezio u Iran. U GIKIL-u kažu da sankcije nisu razlog prestanka izvoza u Iran nego su to tržišni uvjeti i visoki logistički troškovi. Pojednostavljeno, GIKIL je pronašao kupca koji mu je bliži, tako da sada najveći dio koksa iz ove kompanije odlazi u željezaru u Smederevo.

U 2015. godini izvoz i uvoz bili su gotovo poravnati – 1,6 miliona maraka izvoz, 1,2 miliona uvoz. U godini u kojoj su skinute sankcije Iranu, 2016, izvoz u Iran iznosio je 2,8 miliona, a uvoz 1,3 miliona maraka. Iran je nakon toga krenuo agresivnije u osvajanje stranih tržišta pa je 2017. godine prvi put zabilježen deficit naše zemlje u trgovini s Iranom. Naime, uvezli smo iz Irana proizvode u vrijednosti oko četiri miliona maraka, a izvezli 1,8 miliona maraka. Kao što se vidi iz ovih podataka, nismo se baš striktno držali sankcija, ali svejedno su nas unazadile. Naravno, nadati se da, bez obzira na najave iz SAD-a, naše kompanije neće imati problema prilikom izvoza u Iran zbog novih besmislenih sankcija ovoj zemlji. ■